

Efekty ewolucji rozwiązań krajobrazowych w kierunku planu adaptacji miasta do zmian klimatu na przykładzie dzielnicy Confluence w Lyonie

dr hab. inż. arch.
SZYMON OPANIA, PROF. PŚ
 Politechnika Śląska
 Wydział Architektury
 ORCID: 0000-0002-9801-6945

Dzielnica Confluence w Lyonie od 1995 r. jest teatrem dynamicznych przekształceń. W ramach podjętych działań obszar o powierzchni około 150 ha, będący wcześniej terenami produkcyjno-magazynowymi, stał się wizytówką miasta, wyposażony w miejsca pracy i zamieszkania, tereny wypoczynku, obiekty kultury i nauki. Przyczyniła się do tego decyzja o realizacji pierwszej, spektakularnej koncepcji urbanistycznej wraz z ikonicznymi obiektami, która przez lata ewoluowała w kierunku rozwiązań polepszających jakość życia i adaptujących miasto do zmian klimatu.

Historia dzielnicy Lyon Confluence zaczęła się w 1771 r., kiedy został zaakceptowany prekursorski plan architekta Antoine Perrache zagospodarowania podmokłych terenów u zbiegu (confluence) rzek: Rodanu i Saony. Potożona pierwotnie na uboczu, nowa dzielnica, od tego momentu, zapewniła miastu przestrzeń do lokalizacji: portu, gazowni, rzeźni, magazynu cukru, dwóch więzień, obiektów z czasu rewolucji przemysłowej, pierwszej strefy logistycznej, a dziś Laboratorium ekologii miejskiej [1].

Kiedy w 1999 r., po dwóch wiekach funkcjonowania, rozpoczął się proces odnowy, ta część miasta miała wizerunek zamkniętego, przemysłowego terenu ze starzejącą się, biedną i imigrancką populacją. Stąd jednym z celów przekształceń było polepszenie wizerunku obszaru i przyciągnięcie absolwentów i menedżerów z sektorów kreatywnych lub innowacyjnych [2].

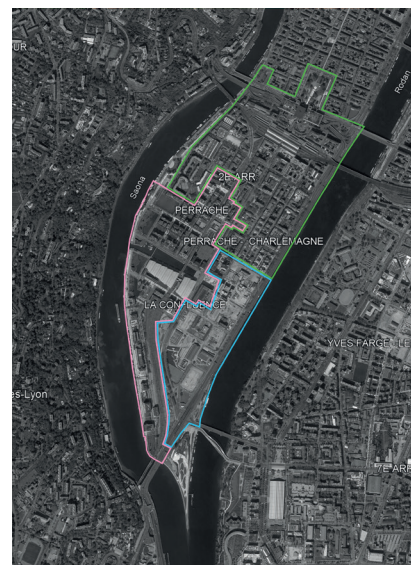
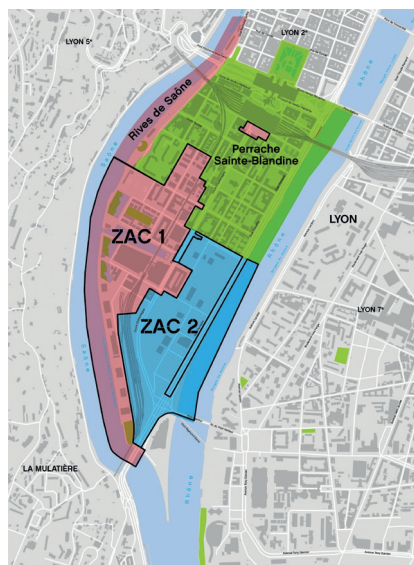
Impulsem do podjęcia takich działań było zamknięcie kilku obiektów, co dało początek konsultacjom społecznym i organizacji międzynarodowego konkursu. Konkurs wygrał zespół François Grether'a (urbanistyka) i Michel'a Desvigne (zarządzanie krajobrazem), którzy w konsekwencji opracowali w 2003 r. plan rozwoju 1. strefy (ZAC-1), który obejmował obszar 41 ha (rys. 1.).

Strategia projektu zakładała zagospodarowanie nieużytków przemysłowych w celu powiększenia centrum Lyonu z równoczesnym budowaniem zrównoważonego miasta zaprojektowanego z myślą o jakości życia mieszkańców. Pierwsze realizacje rozpoczęły się w roku 2003 i zostały ukończone w 2005 r.

W celu ich realizacji powołano półpubliczną spółkę SEM (Société d'Economie Mixte) odpowiedzialną za realizację projektu Lyon Confluence, która od początku ma za zadanie organizację, realizację i finansowanie:

- budowy nowej, zintegrowanej z centrum dzielnicy śródmiejskiej,
- innowacyjnej i atrakcyjnej oferty spędzania wolnego czasu w mieście,
- wzmocnienia walorów krajobrazowych rzek Rodan i Saona,
- przebudowy terenów przemysłowych i pologistycznych,
- udostępniania południowej części półwyspu z wykorzystaniem transportu publicznego.

Już w 2010 r. rozpoczęły się prace projektowe nad drugą strefą, pod kierunkiem pracowni: Herzog & de Meuron i Michel'a Desvigne. W 2014 r. oficjalnie zakończono etap 1 realizacji projektu, a w 2017 rozpoczęto realizację wchodzące w skład etapu 2., które mają być zakończone w 2025 r.

Rys. 1. Półwysep La Confluence: a – stan w 12.2000 r.; źródło: Google Earth®; b – granice podziału obszaru na 3 etapy, 2003 r.; źródło: <https://www.le-cartographe.net>; c – stan w 04.2020 r.; źródło: opracowanie Szymon Opania na podstawie Google Earth®

Jeszcze obecnie potożona w geograficznym centrum Lyonu, w granicach 2. dzielnicy, oddzielona jest od reszty półwyspu wyraźną barierą przestrzenną, którą tworzy multimodalny dworzec Lyon-Perrache wraz z układem komunikacji kolejowej i kotowej.

Rozwiązania krajobrazowe oraz elementy adaptujące miasto do zmian klimatu

W powstaniu jak i odnowie obszaru dzielnicy od początku istotne były elementy środowiskowe, krajobrazowe i ekologiczne. Od problemów rekultywacji gleb po odbudowę systemów przyrodniczych.

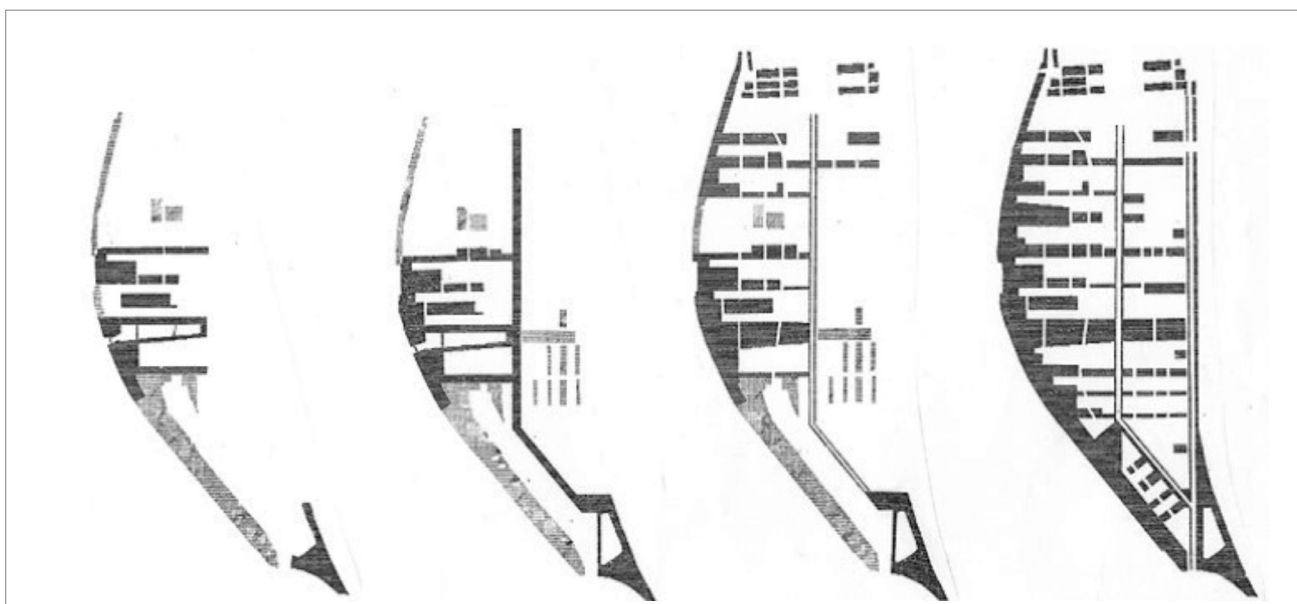
Na pierwszym etapie Michel Desvigne zaproponował system zieleni towarzyszący odbudowywanemu nabrzeżu Rambaud

z repetycyjnymi fragmentami zieleni wchodzącymi w głąb obszaru (rys. 2.). Jak sam pisał, bardziej jest to schemat funkcjonalny i zielony szkielet, niż rozwiązanie projektowe, ze względu na czas trwania projektu. Tak przyjęta zasada miała sprzyjać stopniowemu rozwojowi i adaptacji do zmiennych wyzwań [4]. Na drugim etapie, dotyczącym ZAC2, prace skoncentrowały się na typologii nowej zabudowy i nowych przestrzeni publicznych, a M. Desvigne koordynował założenia kompozycyjne architektury krajobrazu [5].

Takie podejście jest typowe dla miast kreatywnych, realizujących strategię stawiającą na otwartość, innowację i elastyczność, rozumiane jako umiejętność szybkiego dostosowywania się do uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych [6].

Wpisuje się to w model smart city, gdzie to właśnie władze lokalne odgrywają wiodącą rolę w wyborze sposobów rozwiązywania problemów. Miasta te same sterują rozwojem i sposobem zaangażowania do współpracy mieszkańców miasta, tak aby decyzje i działania były dokładnie dopasowane do ich potrzeb [7]. To, wg Cohena [8], wpisuje się już w 3. generację inteligentnych miast, które wykorzystują technologię oraz budują modele współpracy z obywatelami.

Działania te w Confluence zbiegły się z uchwalonymi w 2015 r. dla Lyonu 10 zasadami, koniecznymi do przeciwdziałania zauważalnym zmianom klimatu. Były to: 1. zerowa emisja dwutlenku węgla; 2. zero odpadów; 3. zrównoważona mobilność; 4. lokalne i zrównoważone materiały;

Rys. 2. Schemat ewolucyjnego rozwoju systemu zieleni dla ZAC1, ZAC2 i ZAC3; źródło: [4]

Rys. 3. Niekka retencyjna zbierająca wodę z ciągu pieszo-jezdnego przy Rue Hrant Rink; źródło: fot. Szymon Opania

Rys. 4. Quai Antoine Riboud. Oddzielenie strefy ruchu pieszo-jezdnego od przestrzeni publicznej, obniżoną grządką akumulującą wodę z dekoracyjnymi bylinami. Na pierwszym planie planie Perowskia Łobodolista; źródło: fot. Szymon Opania

Rys. 5. Jardin d'Erevan. Zieleni wewnątrzkwartałowa, przeciwdziałająca wyspie ciepła; źródło: fot. Szymon Opania

Rys. 6. Jardin du Musée des Confluences z terenami rekreacji i wypoczynku; źródło: fot. Szymon Opania

5. lokalna i zrównoważona żywność; 6. zrównoważona gospodarka wodna; 7. siedliska naturalne i różnorodność biologiczna, 8. kultura i dziedzictwo lokalne; 9. równość i rozwój lokalny rozwój oraz 10. jakość życia i dobrostan [9].

Ich realizację wpisano w szkielec Michela Desvigne z 2003 r., i sukcesywnie ujawniają się w obszarze dzielnicy (rys. 3–6.)

Finansowanie rozwiązań adaptujących miasto do zmian klimatu w programie miejskim

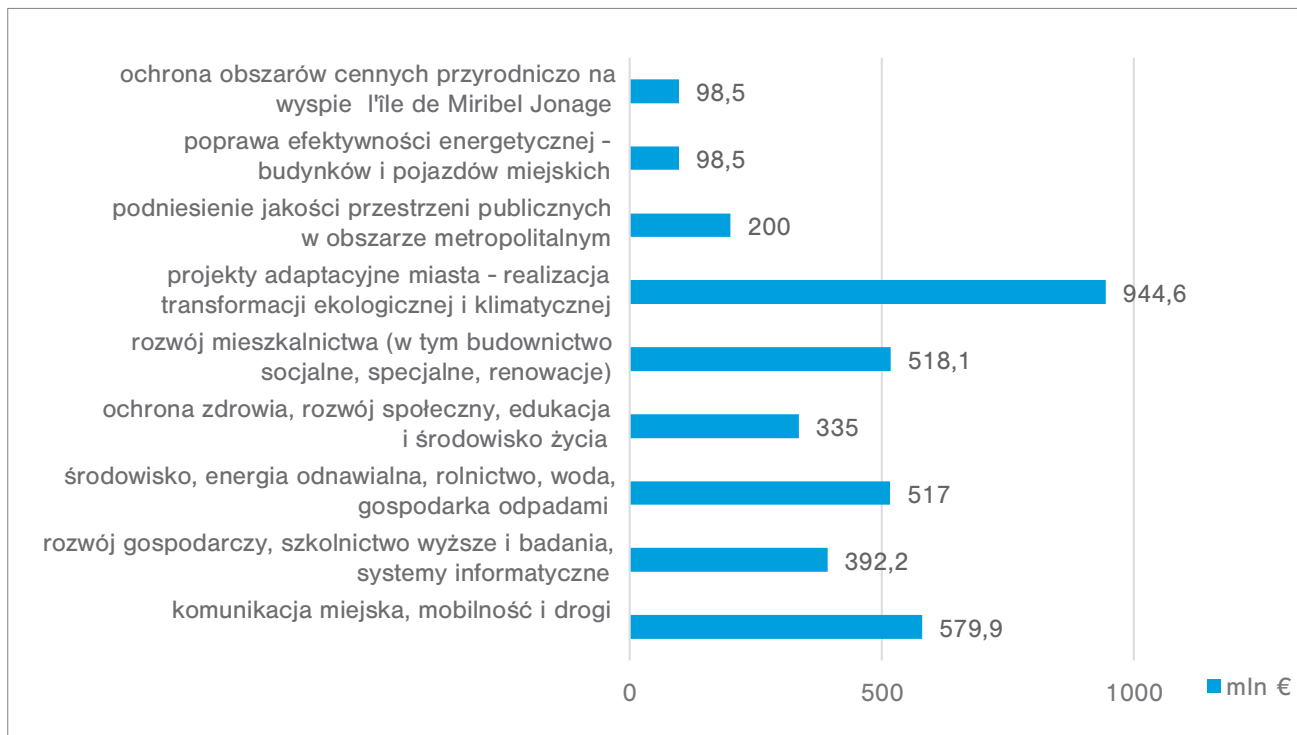
W ślad za tak wypracowanymi 10 zasadami uchwalono Plan climat air énergie territorial będący podejściem strategicznym i operacyjnym, we wszystkich sektorach działalności miejskiej [10]. Plan ten, wraz z zadaniami z zakresu przeciwdziałania kryzysowi społecznemu, gospodarczemu i ekologicznemu, ma zapewnione finansowanie w ramach wieloletniego planu finansowego na lata 2021-26 zakładającego: transformację ekologiczną, solidarność społeczną i partnerstwo pomiędzy gminami. W planie tym na szczególną uwagę zasługują finansowanie rozwiązań adaptujących miasto do zmian klimatu mieszczących się w kilku polach, na które łącznie przeznaczona jest potowa budżetu! (rys. 7.).

Efekty ewolucji rozwiązań dzielnicy

La Confluence była od momentu powstania obszarem, na którym realizowane były doświadczenia urbanistyczne. Dzisiaj, zakres działań w dzielnicy, obejmuje w trzech strefach (ZAC1, ZAC2 i Perrache Sainte-Blandine) łącznie ok. 150 ha, w tym 70 ha przeznaczonych pod zabudowę, oferując: 25 000 miejsc pracy, budynki mieszkalne dla 16 000 mieszkańców, 35 ha urządzonych przestrzeni publicznych oraz 30 ha terenów zieleni. Na tle porównania z inwestycjami przeprowadzonymi w Bordeaux, Bercy (Paryż), Lille czy San Sebastián, wyróżnia się rozmachem działań [12], stawiając je wśród największych francuskich i europejskich inwestycji. O znaczeniu, strategicznych rozwiązaniach i różnych modelach tak dużych projektów pisali i Jodido wskazując wagę francuskiego projektu EuraLille [13], Kolhas o graficznym ich przedstawieniu [14] czy Neubauer i Wachten o znaczeniu ikonicznych obiektów architektonicznych dla wielkich projektów [15], a też zebrał je, wskazując nawet na polityczne znaczenia Chmielewski [16].

Nakłady finansowe i ambicje La Confluence widoczne są w planie działań na rzecz zrównoważonego rozwoju, opartego na 10 kluczowych punktach WWF „One Planet Living”, na podstawie którego w 2010 r., przyznano certyfikat zrównoważonej dzielnicy, jako pierwszej we Francji [9]. W ten sposób dzielnica stała się wzorcem, od którego mogą uczyć się inne miasta [17].

Rys. 7. Planowane wydatki 3,68 mld € w ciągu 6 lat, z podziałem na 9 pól strategicznych jako odpowiedź na wyzwania związane ze zmianami klimatu i kryzysem społecznym [11]; źródło: opracowanie danych: Szymon Opania

BIBLIOGRAFIA

- [1] Jacquet N., 2018, Lyon Confluence. Une conquête à contre-courant, Libel.
- [2] Adam M., 2017, Confluence, vitrine et arrière-boutique de la métropolisation lyonnaise, źródło: <https://geoconfluences.ens-lyon.fr/informations-scientifiques> (dostęp: 24.11.2023).
- [3] Une cartographie pour Lyon Confluence, źródło: <https://www.le-cartographe.net/une-cartographie-pour-lyon-confluence> (dostęp: 24.11.2023).
- [4] Tiberghien G.A., Desvigne M., Corne J., 2009, Natures intermédiaires. Les paysages de Michel Desvigne, De Gruyter.
- [5] Fernandez-Galiano L. [ed.], 2012, Herzog & de Meuron, Arquitectura Viva SL, s. 260-263.
- [6] Azkuna I. [ed.], 2012, Smart Cities Study: International study on the situation of ICT, The Committee of Digital and Knowledge-based Cities of UCLG.
- [7] Koviagina K., Kucheriavaia S., 2022, Co znaczy bycie smart dla europejskiego miasta? Teoria trzech generacji rozwoju Smart City., tom vol. 2022 no.1, Przegląd Europejski.
- [8] Cohen B., 2015, The 3 Generations of Smart Cities: Inside the development of the technology driven city, p. 417.
- [9] 10 Principes pour réinventer un quartier, 2015, World Wide Fund For nature, Paris.
- [10] Plan climat air énergie territorial, 2020, Grand Lyon La Metropole, Lyon.
- [11] Relance écologique et solidaire: 2021-2026, 2020, Métropole de Lyon.
- [12] Chadoin O., Godier P., Tapie G., 2000, Du politique à l'œuvre. Système et acteurs des grands projets urbains et architecturaux, La tour d'Aigues, s. 225.
- [13] Amsonet W., Jodidio P., Meyhofer D., 1991, Contemporary European Architects, Taschen.
- [14] Koolhaas R., Mau B., 2002, S, M, L, XL, The Monacelli Press.
- [15] Neubauer H., Wachten K., 2010, Urban Design and Architecture: The 20th Century, Ullmann.
- [16] Chmielewski J.M., 2016, Teoria i praktyka planowania przestrzennego, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej.
- [17] Jacobs J., 2016, Wielkie małe plany, Warszawa, Fundacja Centrum Architektury, s. 243-251.

DOI: 10.5604/01.3001.0054.4452

PRAWIDŁOWY SPOSÓB CYTOWANIA

Opania Szymon, 2024, Efekty ewolucji rozwiązań krajobrazowych w kierunku planu adaptacji miasta do zmian klimatu na przykładzie dzielnicy Confluence w Lyonie, „Builder” 04 (321). DOI: 10.5604/01.3001.0054.4452

STRESZCZENIE:

Artykuł zawiera wyniki analizy dokumentów miejskich ukazujących ewolucję i efekty podjętych przez władze miasta Lyon działań w procesie odnowy dzielnicy Confluence. Dzielnicy, która od 1995 r. jest teatrem dynamicznych przekształceń, w ramach których, obszar o powierzchni około 150 ha, będący wcześniej terenami produkcyjno-magazynowymi, stał się wizytówką miasta, wyposażony w miejsca pracy i zamieszkania, tereny wypoczynku, obiekty kultury i nauki. Przyczyniła się do tego na początku decyzja o realizacji pierwszej, spektakularnej koncepcji urbanistycznej, której autorami byli François Grether i Michel Desvigne, opierająca się na wyrazistym układzie kompozycyjnym wraz z ikonicznymi obiektami architektonicznymi. Z czasem, w kolejnych etapach, ewoluowała w kierunku rozwiązań polepszających jakość życia i adaptujących miasto do zmian klimatu. Co w końcu doprowadziło do przyznania jej certyfikatu zrównoważonej dzielnicy, jako pierwszej we Francji.

SŁOWA KLUCZOWE:

odnowa terenów poprzemysłowych, adaptacja miasta do zmian klimatu

ABSTRACT:

The effects of the evolution of landscape solutions towards a climate change adaptation plan based on the example of the Confluence district in Lyon. This article presents

the results of an analysis of urban documents showing the evolution and effects of the action taken by the Lyon city authorities in the process of renewing the Confluence district. A district which, since 1995, has been the theatre of a dynamic transformation in which an area of around 150 hectares, formerly a production and warehousing area, has become a showcase for the city, equipped with places to work and live, leisure areas, cultural and scientific facilities. This was brought about at the outset by the decision to realise an initial, spectacular urban planning concept by François Grether and Michel Desvigne, based on a distinctive compositional layout together with iconic architectural buildings. Over time, in successive phases, it evolved into solutions to improve the quality of life and adapt the city to climate change. Which eventually led to it being certified as a sustainable neighbourhood, the first in France.

KEYWORDS:

regeneration of brownfield sites, adaptation of the city to climate change